

Solidamentum
Praktische Handreikingen
voor de
Christelijke student

Colofon

Uitgave 'Praktische handreikingen'

Uitgave van: Solidamentum, vereniging van studenten op gereformeerde grondslag

Jaar van uitgave: 2009 (2^e druk: 2014)

Oplage: 150 exemplaren

Redactie: Het Landelijk Bestuur 2007-2008/2014-2015
Corine van Heerde (lay-outverzorger 2^e druk)
Sander de Vreugd (lay-outverzorger 2^e druk)

Solidamentum – de vereniging

Solidamentum werd in 1992 opgericht en telt anno 2014 ongeveer 170 leden. De grondslag van de vereniging is Gods Woord, nader verklaard en uitgewerkt in de Drie Formulieren van Enigheid. Solidamentum richt zich op studenten uit het WO en HBO. Het doel van Solidamentum is om haar leden vriendschap en bezinning te bieden op basis van Gods Woord en de Drie Formulieren van Enigheid.

Solidamentum bestaat uit drie kringen (disputen) in de plaatsen Ede, Gouda en Zwolle. Door de kleinschaligheid van de kringen is de band tussen de leden groot.

Giro Solidamentum

NL65TRIO0197722504 t.n.v. Solidamentum te Gouda

Redactioneel

De aanleiding voor het verschijnen van dit document gaat terug tot het verenigingsjaar 2007-2008. Het Landelijk Bestuur heeft toen besloten eens diepgaand na te denken over de verenigingscultuur en te zoeken naar handvatten om de identiteit in de praktijk duidelijker te verwezenlijken.

Het resultaat daarvan werd toen aangekondigd als 'Essenties van het christelijk student-zijn'. Deze naam is later gewijzigd in de huidige titel: 'Praktische handreikingen voor de Christelijke student' omdat dit de lading beter dekt. Vorig jaar heeft het bestuur in verschillende sessies punten benoemd en uitgewerkt; dit verenigingsjaar is het geheel verder afgewerkt.

Dit document wil een praktische vertaalslag zijn van onze identiteit naar verenigingspraktijk en actualiteit. Het reikt enkele betekenisvolle punten aan die spelen voor christelijke studenten in deze tijd en waarbij we op grond van bezinning en ervaring enkele handreikingen willen doen.

Mogelijk dat nieuwe Landelijk Besturen deze punten verder uitbreiden en actualiseren.

Wel maken we hierbij de kanttekening dat het geven van adviezen niet betekent dat we daar ons heil in moeten zoeken. De 'vreze des Heeren' is van primair belang voor levensverbetering. Daarnaast willen wij jullie erop wijzen, dat wij van nature geneigd zijn tot alle kwaad. Dat wij de plicht hebben om volmaakt te leven betekent niet dat wij ons door een Bijbelse levenswandel dichter bij de zaligheid kunnen brengen. Laten we goed beseffen dat de waarachtige bekering, waardoor de liefde tot God wordt ingeplant, noodzakelijk is tot zaligheid.

Je kunt de tekst van deze handreikingen volgens ons het beste gebruiken als inspirerende tekst - we hopen tenminste dat er voor iedereen wel inspirerende gedachten in zitten. Het is geen spoorboekje of reglement. We hopen ook dat besturen er handvatten in vinden ten behoeve van de gewenste verenigingscultuur.

Het Landelijk Bestuur 2007-2008

Inhoud

1	Leren luisteren naar bronnen	4
	Praktische punten	6
	Uit de praktijk	6
2	Leren selecteren van bronnen	7
	Praktische punten	9
	Uit de praktijk	9
3	De werkelijkheid en het leven centraal zetten, niet onze mening of kennis	10
	Praktische punten	12
	Uit de praktijk	12
4	Rust zoeken voor studie en overdenking	13
	Praktische punten	14
	Uit de praktijk	14
5	Denken vanuit de Bijbel, belijdenisgeschriften en traditie	15
	Praktische punten	16
	Uit de praktijk	16
6	Onderkennen van de vragen die er anno nu werkelijk toe doen	17
	Praktische punten	18
	Uit de praktijk	18
7	Kritisch bevragen van de huidige tijdgeest en cultuur	19
	Praktische punten	21
	Uit de praktijk	21
8	Leren debatteren	22
	Praktische punten	23
	Uit de praktijk	24
9	Handel vanuit je geweten	25
	Praktische punten	26
	Uit de praktijk	26
10	Elkaar liefhebben	27
	Praktische punten	29
	Uit de praktijk	29

1 Leren luisteren naar bronnen

Luisteren naar bronnen moet je leren. Met ‘bronnen’ bedoelen we bijvoorbeeld de ‘Redelijke Godsdienst’ van Wilhelmus á Brakel, de Dordtse Leerregels, of een spreker op de kring.

Waarom moet je leren luisteren? Als je de woorden gehoord hebt en de betekenis ervan begrepen hebt, is het toch goed? Nee, dat is nog maar het begin. Echt luisteren betekent dat jij je inleeft in een bron; je eigen concepten en ideeën even parkeert en probeert helemaal ‘door de ogen te kijken’ van de schrijver of spreker. Centraal staat het begrip aandacht. ‘Aandacht’ betekent niet ‘het fronsen van je voorhoofd’, maar dat je ‘uitkijkt naar inzicht’. Dat je verwacht iets te begrijpen – te verstaan.

Dan ben je nog maar op de helft. Echt luisteren betekent namelijk ook dat je ‘gehoor geeft’ – een beetje zoals ouders tegen hun kinderen wel eens zeggen dat ze ‘moeten luisteren’. Dat is de verantwoordelijkheid – de verantwoordelijkheid – van jou als luisteraar of lezer. Dat wil niet zeggen dat je domweg alles moet doen wat gezegd wordt, maar wel dat je respons geeft – antwoordt. Dat je het goede wat in de woorden ligt doet. De les leert. De waarheid erin ter harte neemt.

Zo wordt luisteren eigenlijk een ontmoeting. Je gaat een relatie aan met een bron. Een relatie waarin het er niet alleen om gaat of de bron iets zegt of niet zegt, maar ook om wat jij er mee doet of niet mee doet. Dan kan het zijn dat je bij een schijnbaar ‘moeilijk boek’ of ‘saaie spreker’ misschien wel zelf te weinig aandacht hebt gegeven of moet concluderen dat je inzicht nog moet groeien.

Een veelgeprezen lees- en luisterhouding in onze tijd is ‘kritisch zijn’. Hoe kritischer, hoe beter. Natuurlijk is het goed om ‘met onderscheid’ te luisteren. Maar kritisch zijn heeft onder invloed van het marxistische gedachtegoed ook de betekenis gekregen van ‘bij voorbaat fout’. In plaats dat je let op wat je ervan kunt leren, let je op wat je beter weet. Die houding bevelen we je niet aan, zeker niet bij het luisteren naar de Bijbel en de geschriften uit onze traditie. Je doet namelijk zelf al de deur dicht voor inzichten die pas bij een nadere kennismaking of misschien wel na jarenlange omgang verschijnen.

Solidamentum

Wat zegt de Bijbel over luisteren? Een Bijbels begrip van luisteren zit in het woord 'gehoorzamen'. Gehoorzamen gaat niet zonder gezag. De Bijbel leert dan ook dat mensen zonder gezag niet tot kennis van de waarheid komen, maar geestelijk zullen verdwalen. Hét gezag dat de mens tot de Waarheid leidt, is Gods Woord (Wet en Evangelie), uitgelegd door Gods Geest. Een andere betekenis in 'gehoorzamen' is dat luisteren niet alleen wijst op 'horen', maar ook op 'opvolgen'. Luisteren is ook 'verantwoorden'; Indien nodig met 'doen'.

Wat zegt dat over luisteren naar menselijke bronnen? Dat je zoekt naar 'het gezag' in de woorden. Zo'n houding zorgt ervoor dat je 'met onderscheid' gaat luisteren, zoals Johannes zegt: ‚Geliefden, gelooft niet een iegelijken geest, maar beproeft de geesten, of zij uit God zijn‘ (1 Johannes 4:1). Zo'n houding maakt je afhankelijk van Gods Woord en de uitleg daarvan door Gods Geest, en behoedt je ervoor al te gemakkelijk deuren dicht te slaan op grond van je beperkte verstand of de waan van de dag.

Praktische punten

- Pas er voor op discussiepunten te zoeken, je kunt beter vragen stellen die bij je leven;
- Als je jong bent, ben je geneigd om 'advocaat van de duivel' te spelen om erachter te komen wat waarheid is. Vraag je dan af of dat samengaat met de bede: Leid mij in Uw waarheid en leer mij (Ps. 25:5);
- Niet alles is geschikt om over te discussiëren, soms is het beter om te luisteren.

Uit de praktijk

Een paar jaar geleden hadden we een studiekring over de Nederlandse Geloofsbelijdenis. Al vaker hadden met elkaar gesproken over de vraag wat we op de studiekring zouden kunnen bespreken. Sommige zaken kun je alleen bij ervaring leren kennen, een gesprek daarover met 'letterwijzen' doet dan geen goed. Van tevoren waren vragen en stellingen opgestuurd over de te bespreken stof. Het zou die avond gaan over artikel 26 'van de enige voorbedding van Christus'. We bespraken na de lezing over de stof de stellingen en vragen van die avond. De eerste was: 'Hoe kunnen wij door de Heere Jezus tot God bidden?' Een andere vraag: 'Het besluiten van het gebed met 'om Jezus' wil' is in de grond van de zaak een besluiten in het geloof. In welke mate kan een onbekeerde hierin zijn gebed recht besluiten?' We hebben geen woord gezegd, alleen geluisterd naar het bewogen relaas van een ouderling die vertelde hoe de Heilige Geest leert bidden. De avond had meer indruk gemaakt dan welke eerdere en latere avond dan ook.

2 Leren selecteren van bronnen

De andere zijde van leren aandacht geven aan bronnen is leren om niet aandacht te geven aan afleidende prikkels. Leren selecteren van bronnen. Eigenlijk willen we je twee ‘informatiehoudingen’ voorhouden als je je beweegt door onze informatiemaatschappij. De eerste is die van een kind als iets teveel wordt. De tweede is die van Christen en Getrouwe in de stad Ijdelheid. Daarna noemen we enkele belangrijke elementen van een goede selectiehouding.

Als een kind iets te beangstigend vindt om ernaar te kijken, wat doet het dan? Juist, wegstaren of de handjes voor de ogen. Informatie kan je ook teveel worden. Onze mediasamenleving laat je niet met rust: zit je rustig in de trein, dan kun je verschillende kranten lezen, of naar een scherm kijken, met je mobiel bezig zijn, enzovoort. In de toekomst zal dat alleen maar erger worden. Laat je daarom niet leiden door het aanbod of door wat er mogelijk is. Laat je leiden door je innerlijke balans. Durf informatie te negeren als het niets toevoegt of zelfs afbreuk doet aan waar je mee bezig bent.

Toen Christen en Getrouwe op de ijdelheidskermis kwamen, deden ze eigenlijk hetzelfde. Maar nu met een andere reden: de hoeveelheid prikkels werd ze niet teveel, maar ze waren bang voor de zondige invloed van het wereldse leven. Dat is een andere belangrijke houding: wel in de wereld zijn, maar jezelf bewust wezen dat je een ander levensdoel hebt. Christenen zijn vreemdelingen op aarde.

Een goede stap op weg naar het leren selecteren van bronnen is het mijden van informatie die uit is op verstrooiing en entertainment. Het is ongezond voor je geest, je raakt erdoor gedesoriënteerd en je leeft onbewust. Natuurlijk mag je je best ontspannen. Maar kies bewust het tijdstip en de inhoud zo dat je vermoedt dat het goed voor je is. Laat je niet leiden door wat er op je afkomt.

Maak zoveel mogelijk tijd vrij voor echt belangrijke boeken en bronnen. Minimaliseer de tijd voor inferieure informatie zoals mails, folders en dergelijke. Postmoderne mensen zullen je daar niet goed bij kunnen helpen. Die kunnen je niet vertellen waarom Augustinus’ boek ‘De stad Gods’ belangrijker zou zijn dan een folder.

Solidamentum

Een derde element van een goede selectiehouding is dat je oriëntatie zoekt door middel van overzicht en oorspronkelijkheid. Daar zit een principiële opvatting achter: dat we niet leven in een zinloos universum waarin wij onze eigen betekenissen scheppen, maar dat God deze wereld ordelijk schiep en de geschiedenis ervan leidt. Daarom is het belangrijk dat we die orde en de zin van de geschiedenis onderzoeken, ook binnen ons vakgebied, omdat – zoals Augustinus het zegt – dat in ideale zin opleidt tot de Waarheid. Het is deze verdieping die belangrijk is om het geestelijke karakter van opvattingen ‘te beproeven’.

Om je te oriënteren kun je dus beter letten op betekenisvolle bronnen en bij opvattingen het liefst de oorspronkelijke tekst raadplegen. Interpretaties vooraf kunnen je helpen, maar laat het er niet bij.

Ten slotte. Maak onderscheid tussen gezaghebbende en nietgezaghebbende boeken. De Bijbel is geen gewoon boek, en als je Gods Woord wel zo leest, sluit je jezelf af voor de diepere betekenis ervan. Dat geldt ook voor de belijdenisgeschriften. Die zijn niet zomaar geschreven, maar je kunt ze beter zien als een geschenk van God op een benauwd ogenblik in de kerkgeschiedenis. Gezag is er om je te leiden als je iets nog niet begrijpt. Neem dus het gezag als uitgangspunt, en niet je eigen begrip. Maar: als je iets gelooft, probeer het dan ook in te zien, in zoverre dat mag en kan.

Praktische punten

- Durf informatie te negeren als je al genoeg weet;
- Weet waarom je wat leest;
- Maak verschil tussen gezaghebbende en niet-gezaghebbende bronnen;
- Haal altijd een les, antwoord of conclusie uit wat je leest;
- Laat eens een week alle kranten en tijdschriften liggen en haal je 'schade' niet in;
- Bestudeer af en toe een boek grondig;
- Wees niet krampachtig: lees af en toe bewust wat anders. Toets dat 'anders' aan de Bijbel.
- Gebruik en maak overzichten van belangrijke bronnen;
- Lees de Bijbel of een boek onderweg;
- Kies bij voorkeur oorspronkelijke bronnen boven 'bronnen over bronnen'. (Dus bij voorkeur geen samenvatting van een boek, maar het boek zelf.)

Uit de praktijk

Op vrijdag reis ik altijd voor mijn stage naar Rotterdam. Dat is ver, het komt al gauw neer op twee uur reizen van deur tot deur. Wat doe je dan in die tijd? Als ik de trein in stap is er genoeg te lezen. Gratis kranten zijn er wel in vier verschillende uitgaven. Ik heb er bewust voor gekozen om deze niet te lezen in die twee uur. Vaak heb ik mijn eigen boek mee en altijd mijn hand-Bijbel. Ik merk dat dit een positieve uitwerking heeft. Juist in de trein ben je niet gehaast. Ik weet dat ik toch voor een bepaalde tijd moet blijven zitten. Daardoor kan ik goed nadenken over wat ik lees. Ik denk dat je op deze manier bewust bezig bent bronnen te selecteren. Het is een keuze wat je leest. Kies je voor de gratis kranten, dan word je daardoor beïnvloed. Kies je voor een eigen boek of de Bijbel dan beïnvloed dat je. Ik denk niet dat deze stelling bedoeld is om een discussie te starten over wat je wel of niet mag lezen en ook niet om een 'door-goede-werken-zalighouding' te bewerkstelligen. Nee, het gaat erom dat je bewust wordt wat je leest en dat je voor waardevolle bronnen kiest. Wat je leest, beïnvloedt je.

3 De werkelijkheid en het leven centraal zetten, niet onze mening of kennis

---

Dit is een geschikte gedachte om te voorkomen dat je wetenschappelijke theorieën, modellen of andere menselijke kennis over de werkelijkheid overschat, óf teveel waarde hecht aan de mening van mensen.

Het gebeurt namelijk allebei in onze tijd. Enerzijds zet men een ‘=’-teken tussen wetenschap en waarheid, anderzijds relateert men alle waarheidsaanspraken en zegt men dat ieder ‘zijn of haar waarheid’ heeft. Moeten er beslissingen worden genomen in het publieke domein, dan spreekt de wetenschap het laatste woord. In het private domein is het vooral belangrijk dat je doet wat je zelf vindt; en anderen vooral laat doen wat zij vinden. In de christelijke traditie is kennis doorgaans opgevat als een relatie. De werkelijkheid leren kennen betekent dat je er een relatie mee aangaat. Je ontmoet de werkelijkheid met je hele persoon; met ‘hoofd, hart en handen’. Voor het leren kennen van de waarheid, ben je afhankelijk van je relatie met God, de Waarheid.

Zo’n opvatting voorkomt dat je kennis over de werkelijkheid versimpelt tot ‘formele kennis’: formules, modellen, ‘wat werkt’, waarnemingen, verstandelijke kennis. Ook intuïtieve ideeën, herinneringen, persoonlijke ervaringen, esthetische aspecten, dromen, innerlijke overdenkingen, met je lichaam iets kunnen, aanvoelen, geestelijk inzicht, enzovoort, behoren bij kennis. Het is onjuist om de waarheid te reduceren tot wat we waarnemen; de geestelijke realiteit daarachter is er onlosmakelijk mee verbonden.

De werkelijkheid centraal zetten betekent dat je altijd begrijpt dat de werkelijkheid complexer in elkaar steekt dan het model en het verhaal wat wij erover in ons hoofd hebben. Neem dus de werkelijkheid als uitgangspunt, niet de versimpeling ervan in de kennis van mensen. Je mag natuurlijk wel dankbaar gebruik maken van kennis om de werkelijkheid beter te begrijpen en te beheersen, maar doe dat pas in de tweede instantie.

Solidamentum

Wat voor kennis heb je van de sterren als je een hele astronomische verhandeling hebt bestudeerd maar nog nooit tijdens een heldere nacht onder de machtige hemelkoepel hebt gestaan? Wat voor kennis heeft een doof persoon van muziek, ook al wijdt hij zijn hele leven aan het bestuderen er van?

Het leven centraal zetten betekent dat je erop let dat kennis er is voor het leven, en niet andersom. Je kunt gaan muggenziften over één of nadere onnozelheid en daarmee wezenlijke vragen uit de weg gaan. Je kunt een hele rij waarheden stellen, maar wat betekent het voor je persoonlijk? Kennis betekent ook verantwoordelijkheid: wat je ermee doet, de morele dimensie, wijsheid.

Praktische punten

- Onthoud dat kennis wezenlijk een relatie is tussen subject en object; nooit het object of subject zelf;
- Begrijp dat iedereen op zijn of haar unieke wijze kennis van de werkelijkheid heeft en dat jij daarvan kunt leren;
- Besef ook dat letterkennis (uit de boeken, uit de krant, etc.) niet voldoende is, je moet ervaringskennis hebben;
- Laat de werkelijkheid 'kritiek geven' of 'de feiten spreken';
- Ervaar de verschijnselen die je bestudeert zelf, en laat ze anderen ervaren.

Uit de praktijk

Ik zat samen met wat medestudenten aan een wiebelende picknicktafel op het dakterras van de Christelijke Hogeschool Ede. Op een gegeven moment ging het gesprek over bidden en over lijden in de wereld. Eén meisje zou het Pinksterweekend naar 'Opwekking' gaan. 'Dan bidden we altijd om mooi weer', zei ze. 'Nou ik geloof echt niet dat de zon schijnt door het bidden', reageerde een jongen direct. Een ander meisje: 'Volgens mij kan dat wel.' Zo ging dat nog een poosje door. Het ging ook nog over lijden. De jongen weer: 'Ik denk niet dat God al die doden wil, die er vallen in Birma'. Direct had ik weer een zin geformuleerd dat begon met 'ik denk'. Totdat opeens deze 'praktische handreikingen' door mijn hoofd schoten: Stel werkelijkheid en leven centraal, niet eigen mening en kennis, en: denk vanuit de Bijbel. Ik dacht: Ik denk? Het gaat helemaal niet om wat ik denk! Wat zegt God in Zijn Woord? Ik merkte dat ik echt een kind van deze tijd ben, waarin mijn mening en beleving centraal staat. Nu vroeg ik: zijn er ook voorbeelden in de Bijbel waarin om weersverandering gebeden wordt? Ja? Waarom gaf God die weersverandering? Al gauw haalden verschillende hun Bijbel tevoorschijn. Door deze stelling is er bij mij een bewustwording op gang gebracht. Ik betrap mezelf er nog vaak op eerst mijn eigen mening en gevoel te raadplegen. Het is dan nodig dat ik een vertaalslag maak naar: wat zegt de Bijbel?

4 Rust zoeken voor studie en overdenking

Kun jij jezelf goed gezelschap houden? Veel mensen in deze tijd vinden zichzelf liever niet terug in een stil moment. Ze verstrooien liever hun gedachten met entertainment, leesvoer of grijpen naar hun mobiel. Hoe komt dat? Ervaren ze hun eigen gedachten niet als waardevol? Hun leven misschien niet? Hun omgeving niet?

Onze mediasamenleving voorziet rijkelijk in mogelijkheden om het gesprek met jezelf te ontlopen. Ons advies: maak er geen gebruik van. Rust is noodzakelijk om tot jezelf te komen en bezig te zijn met je geestelijke noden. Ontvlucht je vragen niet, zoek naar de zin van je bestaan en zoek God in je goede jaren.

Hoe leer je jezelf gezelschap houden? Door te putten uit waardevolle bronnen. Deze geven je genoeg stof om over na te denken. Zoek die bronnen die antwoord geven op je vragen. Vraag eens aan anderen welke boeken zij waardevol vinden. Geef ze je volle aandacht. Je zult al gauw merken dat het niet erg is om alleen te zijn.

Een gebruikelijke vorm om tot jezelf te komen is de meditatie of 'geestelijke overdenking'. Je kunt daarvoor een geschreven meditatie lezen, maar ook zelf iets overdenken wat je tijdens het lezen in een boek of horen van een preek getroffen heeft. Het is wel goed te beseffen dat je van nature geestelijk blind bent en Gods Geest en Woord nodig hebt om niet geestelijk te dwalen.

Praktische punten

- Ga ‘momenten met jezelf’ niet uit de weg, maar zoek ze op;
- Je hebt tijd en rust nodig om de preek van zondag te verwerken;
- Een goede afweging maak je op een rustig moment (ware wijsheid wordt in stilte geboren);
- Zoek goede boeken die antwoord geven op je vragen;
- Vertel anderen eens de inzichten en gedachten die je hebt gevonden.

Uit de praktijk

Je studententijd is de meest waardevolle periode in je leven. Je voldoet aan de twee belangrijkste voorwaarden om veel te leren: je bent jong en je hebt tijd. Als je die mogelijkheid niet benut, ontloop je je verantwoordelijkheid. Velen doen dat, maar ik heb het niet gedaan. Mijn studie was beslist geen eitje. Ik heb veel gedaan voor de SGP en ben actief geweest in talloze besturen en commissies van Solidamentum. Dat is slechts een greep uit de nevenactiviteiten die ertoe hebben geleid dat ik een paar jaar lang iedere avond wel wat had. En het was leuk. Wat een contacten heb ik opgebouwd! Wat heb ik een berg goede en leerzame lezingen gehoord. Wat is de studententijd nog mooi! Totdat je geconfronteerd wordt met ernstige lichamelijke gebreken en jezelf afvraagt hoe lang deze voorbereidingstijd nog duurt. De wetenschap dat de manier waarop je deze paar jaar doorbrengt van cruciaal belang is voor de eeuwigheid die wacht, laat je opeens zien hoe betrekkelijk dit tijdelijke leven is.

5 Denken vanuit de Bijbel, belijdenisgeschriften en traditie

Maak van je Bijbel je kompas in je dagelijks leven. Vraag je altijd af wat de Bijbel ergens van zegt. De Bijbel heeft een hele nauwkeurige kompasnaald, die altijd naar het Enige Geluk wijst. Overigens vinden wij mensen het nogal eens lastig om de richting zuiver af te lezen, dan wel deze te volgen...

Probeer, als je wat beweert, dat altijd vanuit de Bijbel en de traditie te doen – staaf het met teksten, argumenten en gedachten daaruit. Je leert dan gelijk veel over de Bijbel, en je voorkomt dat je alleen maar met menselijke gedachten bezig bent.

Ga er niet vanuit dat je zo langzamerhand wel weet wat er in de Bijbel staat. Gods Woord kan heel verrassend zijn. Teksten kunnen betekenissen krijgen die je nooit eerder zo begrepen had.

Het is goed om veel parate kennis te hebben uit de Bijbel en de belijdenis. Beseft waar je wortels liggen, wat er gebeurd is in de geschiedenis. Je kunt elkaar helpen aan parate kennis door veel teksten expliciet te noemen. Kennis alleen is echter niet genoeg. Lees de Bijbel altijd in biddend opzicht of de Heilige Geest Zijn Licht wil geven om de Bijbel te mogen verstaan.

Als je niet denkt vanuit de Schrift en belijdenis denk je ergens anders uit. Waaruit? Grote kans dat je denkt vanuit ideeën en gedachten uit je eigen tijd. Dat is niet bij voorbaat fout, maar wees kritisch op de invloed van de tijdgeest op jezelf. Kun je het toetsen aan de Schrift?

Praktische punten

- Neem je Bijbel mee onderweg en naar kringavonden;
- Staaf argumenten altijd met teksten uit de Bijbel en de belijdenisgeschriften;
- Leer belangrijke teksten en formuleringen uit je hoofd;
- Verdiep je in belangrijke boeken uit de gereformeerde traditie;
- Wees alert op ideeën van de tijdgeest bij alles wat je denkt en doet.

Uit de praktijk

Pas las ik in de krant dat binnen tien jaar de totale ineenstorting van de evangelicale beweging in de Verenigde Staten is te verwachten. Althans, dat poneert de kerkplanter Michael Spencer uit Oneida in de staat Kentucky. Spencer stelt, scherp: "Jonge christenen weten niet meer van hun geloof dan alleen dat het een prettig gevoel geeft. Onze jonge mensen beseffen dat er een culturele strijd gevoerd moet worden, maar ze weten niet waarom ze de Schrift moeten gehoorzamen. Ze kennen de hoofdinhoud van de christelijke leer niet en hebben ook niet de ervaring van geestelijke tucht of gemeenschap. Komende generaties jongeren hebben een groot gebrek aan kennis en zijn daardoor niet voorbereid om goede weerstand te bieden aan de grote druk waaronder ze zullen komen te staan.¹ De schrijver van het artikel maakte een toepassing die me niet meer los laat: "Het is een Bijbelse opdracht dat christenen in de samenleving hun stem laten horen. Dat gebeurt ook in ons land. Er zijn inderdaad veel ontwikkelingen die een tegenstem nodig hebben. Maar het is de vraag of door al die actie de eerste en belangrijkste vragen -die van het eigen hart- niet in de schaduw komen te staan. Groei in kennis van God en Zijn genade moet eigenlijk altijd voorafgaan aan actief verzet tegen de tijdgeest. In hoeverre zijn allerlei kerkelijke jongerenactiviteiten te veel gericht op het stimuleren van gemeenschapszin; hoe belangrijk ook? Is daarbij ook voldoende aandacht voor het overdragen van de Bijbelse leer? Daar zal de jongere generatie toch in gefundeerd moeten zijn wil ze straks staande kunnen blijven in de storm van secularisatie?"

6 Onderkennen van de vragen die er anno nu werkelijk toe doen

---

In het postmodernisme zijn de meeste vragen even belangrijk geworden. Maar sommige vragen zijn belangrijker dan andere. Een belangrijke vraag onderscheidt zich door een betekenisvolle relatie met (1) onze grondslag en identiteit (Bijbel en belijdenis), (2) de actualiteit en (3) de praktijk van de vereniging en het studentenleven.

Waarom is het zo belangrijk om gefocust te zijn op relevantie? Omdat het je richting kan geven in je leven. Als je weet dat je met belangrijke dingen bezig bent, geeft je dat de rust en geestelijke groei, en voorkomt het dat je bezig bent met dingen die er niet echt toe doen.

Concreet kun je dit punt vormgeven bij het opstellen van een jaarprogramma voor de kring of de hele vereniging. Onderwerpen zoals Israël, islamisering, globalisering en vrije wil hebben een betekenisvolle inhoud op het gebied van identiteit, actualiteit en levenspraktijk. Bijvoorbeeld Israël: het volk van God; het volk wat nu ook centraal staat in het wereldnieuws; hoe sta jij tegenover een gedeeld Jeruzalem?

Wil je leren om relevante dingen te onderscheiden van niet-relevante dingen, dan kun je je het beste verdiepen in de geschiedenis. Maak jezelf een Bijbelse visie op de geschiedenis eigen. Zie hoe de mens zijn val 'uitleeft', hoe de cultuur zich ontwikkelt van heteronoom naar autonoom. Zie hoe de mensheid bezig is om een nieuwe toren van Babel te bouwen. Zie hoe God bezig is Zijn plan te volvoeren: kijk maar naar de wonderlijke geschiedenis van het Joodse volk.

Praktische punten

- Schrijf belangrijke vragen die je hebt op, zodat je bewust weet waar je mee bezig bent;
- Maak onderwerpen relevant door te letten op identiteit/ geschiedenis, actualiteit en praktijk;
- Zie hoe Gods Woord waarheid wordt in de geschiedenis.

Uit de praktijk

Een tijd lang was ik veel bezig met de vraag of het scheppingsverhaal in de Bijbel waar was. Of het natuurkundig gezien klopte dat de aarde zo'n zesduizend jaar geleden geschapen is. Ik kwam er niet uit. Eigenlijk wilde ik dit eerst weten voor ik de rest van Gods Woord wilde aannemen. Totdat ik in begon te zien dat de Bijbel veel meer is dan een natuurkundige waarheid: het is een geestelijk Boek met een geestelijke waarheid. Het bevat de waarheid over wat goed is, wat de mens is. Het voorspelt de geestelijke toestand van onze tijd waarheidsgetrouw. Het vertelt op een overtuigende manier wat ons ontbreekt, en waar ons geluk te vinden is. Sindsdien weeg ik de geestelijke waarde van elke opvatting af tegen die van de Bijbel. Ik ontdekte dat het meestal gemakkelijk is om met de Bijbel de menselijke motieven in allerlei opvattingen te ontdekken, maar dat het moeilijk is om met wat voor overtuiging dan ook de bovennatuurlijke oorsprong van de Bijbel te ontkennen. Ook ben ik steeds meer gaan beseffen dat Gods Woord niet bewezen hoeft te worden! Ook het scheppingsverhaal wat in Genesis staat is Gods Woord en daarom de volledige waarheid, waar niet aan getornd mag worden.

7 Kritisch bevragen van de huidige tijdgeest en cultuur

Allerlei gedachten, woorden en gebruiken uit onze cultuur kunnen we niet klakkeloos overnemen. Integendeel: we moeten deze leren om kritisch te benaderen. Moeilijk is dat. Aan de ene kant moeten we oppassen voor een kritische houding ten opzichte van de Bijbel en onze traditie, anderzijds kunnen we niet kritisch genoeg zijn tegenover de cultuur om ons heen.

Waarom moeten we de cultuur waarin we leven kritisch benaderen? Een heel belangrijk kenmerk van de wereld is dat ze ons meesleept. We zijn geneigd om ons aan te sluiten bij de wereld. We zien niet dat de wereld "boos" is. We hebben het hier vaak zo goed naar onze zin. Maar God bedoelt met Zijn oproep om Zijn Koninkrijk te zoeken niet alleen dat we ons moeten voorbereiden voor het leven na dit leven, maar ook dat we heel subiet een einde moeten maken aan onze relatie met de wereld. Het

Koninkrijk is niet iets van na de dood, al in dit leven moet je er deel van uitmaken, anders ben je voor eeuwig te laat.

Een kritische houding is dus nodig, maar hoe krijg je die nu? Twee zaken zijn heel belangrijk: Het eerste is dat je een frisse blik hebt, dat je geen deel uitmaakt van het systeem. Als een bedrijf fors in de problemen zit, vraagt men vrijwel altijd iemand van buiten het bedrijf om het probleem te analyseren. Zo iemand heeft 'een frisse blik', begrijpt veel niet en stelt alleen maar vragen. "Waarom doe je het zo en niet zo?" "Wat betekent dat?" "Wat is dat nu weer voor onzin?" Iemand van binnen het bedrijf was allang aan alles gewend geraakt en begreep allang waarom de dingen gaan zoals ze gaan. Zo iemand kan niet meer kritisch zijn. Ten tweede moet die persoon ook een goed toetsingskader hebben. Als hij dat niet heeft, kan hij ook niet zien of iets fout is.

Nu de toepassing. Het toetsingskader is het Woord van God. De apostel Johannes zegt dat we "de geesten moeten beproeven, of zij uit God zijn". De menselijke geest moet getoetst worden aan de Geest met een hoofdletter. Dat is belangrijk. We moeten niet alles toetsen aan onze buurman of aan

Solidamentum

onzelf, maar aan wat de Heere Zelf zegt. Hij heeft Zijn Woord daartoe gegeven. De frisse blik krijg je alleen als je geen deel meer uitmaakt van de wereld, maar van het Koninkrijk van God. Je perspectief op de wereld wordt dan opeens heel anders. Je kijkt er tegenaan zoals een zeeman het land ziet. Als hij aan land is, verlangt hij altijd weer naar zee. Hij heeft ook geen vaste verblijfplaats, maar blijft overal maar even. Als hij naar land gaat, doet hij dat alleen voor zijn noodzakelijke levensonderhoud, hij heeft lang niet alles nodig en vraagt zich af wat al die landbewoners moeten doen met alles wat er voorhanden is. Er zijn nog veel meer vergelijkingen te bedenken, denk er eens over na!

Praktische punten

- Probeer je een kritische houding aan te leren bij nieuwe dingen die op je af komen. Vraag je af wat de 'geest' erachter is;
- Leer mensen die kritisch zijn ten opzichte van allerlei ontwikkelingen in cultuur en samenleving te waarderen en luister naar hen;
- Denk niet bij voorbaat dat de Bijbel niet bruikbaar is om een bepaalde keuze te maken, zorg ervoor dat het je automatische toetsingskader wordt;
- Zoek regelmatig de afzondering en de rust op en lees Gods Woord. Je blijft anders zo vast zitten aan de wereld;
- Eerbiedig de zondag en bereid je er op voor.

Uit de praktijk

Op mijn kring zat ik in diverse commissies en besturen. Op een gegeven moment kwam het er in: de zogenaamde 'wiekentjes'. Alsof wij overigens als christenen belijden dat maandag de eerste dag van de week is! Maar goed, op eigen initiatief, buiten de vereniging om, dat wel. Een zaterdag en zondag weg met het bestuur, nog een keer met de commissie. Het was gezellig! En het was leerzaam en goed! Je leerde elkaar tenminste kennen gedurende die dagen. Af en toe was het wel worstelen met de invulling van de zondag, maar uiteindelijk kon iedereen altijd terugkijken op fijne dagen. Op een gegeven moment werd het voorstel gedaan in het bestuur waarin ik zat: "Laten we ook eens een weekend weg gaan." In eerste instantie reageerde iedereen positief. Iedereen had het wel eens gedaan en had er goede herinneringen aan, waarom niet? Per email zouden we het verder afstemmen. Totdat iemand een mail rondstuurde met de vraag: "Waarom gebruiken we eigenlijk de dag des Heeren voor ons vermaak?" Natuurlijk kun je allerlei uitvluchten verzinnen, maar het raakt de kern. De zondag moeten we heiligen, apart zetten, afzonderen van alle andere dagen.

8 Leren debatteren

Debatteren kun je leren. Het is verstandig om dat te doen, omdat je als christen regelmatig gevraagd wordt je geloof uit te leggen of zelfs te verdedigen. Niet alleen in een persoonlijk gesprek, maar ook publiekelijk. Ook als je later een belangrijke maatschappelijke functie vervult, en je op moet komen voor Bijbelse waarden in het publieke debat, is debatteren een belangrijk middel.

Maar wat is debatteren? Moet je ‘trucjes’ leren, of ‘een spelletje spelen’? Niet doen. Debatteren is een manier om je overtuiging zo waarschijnlijk en sympathiek mogelijk uit te drukken binnen de belevingswereld van je publiek. Het gaat dus niet alleen om goede argumenten, maar ook dat je inspeelt op gevoelens. Daarnaast is het belangrijk dat je zo betrouwbaar en gezaghebbend mogelijk overkomt (vergelijk Aristoteles: logos, pathos, ethos).

Dat je weet wat belangrijk is bij debatteren, wil niet zeggen dat je het ‘gekunsteld’ toe moet passen. Maskers overtuigen niet. Luisteraars mogen best zien dat je een debathouding aanneemt, maar karaktereetheid (ethos) is een belangrijk onderdeel van je overtuigingskracht. Om dat verschil te leren is heel wat ‘droogzwemmen’ nodig, en daar kan Solidamentum een belangrijke rol in spelen!

Goed debatteren begint met jezelf overtuigen. Als je zelf de waarschijnlijkheid ergens niet van inziet, kun je dat ook niet overdragen. Het is daarom belangrijk dat je zelf antwoorden zoekt op je persoonlijke vragen in de Bijbel, de belijdenisgeschriften, de traditie; speciaal ook in apologetische boeken.

En: wat Gods Woord ons leert is echt waar! Misschien zeg je: ‘ja, natuurlijk’. Maar is dat echt je uitgangspunt in het debat? Sommigen verliezen al een belangrijk deel van hun geloofwaardigheid door zich te verdedigen als ‘ik geloof het maar’, of ‘als ik het maar mag denken is het goed’; soms daartoe verleid door postmoderne tegenstanders. Niet doen!

De waarheid van de Bijbel legt deze werkelijkheid het beste uit, is het beste voor alle mensen, en het niet luisteren ernaar brengt zonder meer schade teweeg. Hoe meer je dat inziet, des te overtuigender je overkomt.

Moet je getuigen van je geloof, verwacht het dan niet van je debatteertechnieken. De Heere Jezus zegt in Mattheüs 10:19 tot Zijn discipelen ‚Doch wanneer zij u overleveren, zo zult gij niet bezorgd zijn hoe of wat gij spreken zult; want het zal u in dezelve ure gegeven worden wat gij spreken zult‘. Verwacht het van God.

Dat geldt ook voor het resultaat. ‚Niet door kracht, noch door geweld, maar door Mijn Geest zal het geschieden‘ (Zach. 4:6b). Zolang God het niet zegent, overtuig je mensen met de helderste bewijzen niet. Denk maar aan wat Abraham in de gelijkenis zegt als de rijke man hem vraagt of Lazarus zijn familie mag waarschuwen.

Praktische punten

- Bestudeer apologetische geschriften, liefst vanuit vragen of eventueel tegenargumenten. Je zult verbaasd staan waar de Bijbel allemaal antwoord op heeft!
- Oefen veel met debatteren en het onderscheid tussen echt en gekunsteld;
- ‚Geef rekenschap van de hoop die in je is‘ (1 Tim. 3:15). Kom ervoor uit dat je christen bent;
- Ontloop de discussie met onchristelijke mensen niet als de gelegenheid zich aandient (1 Tim. 3:15 en Pred. 12:13);
- Durf voor je mening uit te komen. We doen er vaak alles aan om maar zo weinig mogelijk te verschillen van de mensen om ons heen, maar wie durft het aan om anders te zijn? Je moet de drempel over. Zeg gewoon als je het ergens niet mee eens bent. Je zult zien dat ze het helemaal niet raar vinden. Er zijn zoveel meningen.

Uit de praktijk

Hij sprak me aan bij een bushalte. Ik weet niet meer precies wat hij vroeg, maar zoiets als ‚Wil je gelukkig worden?‘. Confronterend, bijna opdringerig. Wachttoorengenoot. Omdat ik de bus moest halen, heb ik een afspraak gemaakt voor een gesprek. Hij zat er, samen met zijn vrouw. We hadden afgesproken in ‚De Tijd‘ op Utrecht Centraal. Aardige kerel. Binnen het wachttoorengenootschap opgevoed, net als zijn vrouw. Actief voor zijn geloof. Bijbelvast, maar verder vertrouwend op het eigen inzicht viel me op. Niet manipulerend of ‚verkopend‘ maar open en eerlijk. We kwamen al gauw uit op het thema van de verkiezing en de vrije wil, iets waar ikzelf op dat moment ook mee bezig was. Dat je de keus voor God niet eigenmachtig kunt maken, want ‚zonder Mij kunt gij niets doen‘ (Joh. 15:5b). Hier was geen sprake van een accentverschil, nee, een totale ontkenning dat God alles al van eeuwigheid besloten heeft. Ik legde ze Romeinen 9-11 voor. Vertelde dat ik daaraan niet voorbij kon gaan. Ze haalden er andere teksten bij. Ze twijfelden, dat kon ik merken. Ze konden deze teksten niet goed in hun geloofssystematiek kwijt, en wilden de Bijbel toch zeker wel als uitgangspunt nemen. Ik heb ze nog het boekje De Geest en de letter van Augustinus gegeven, waarin zo duidelijk de Bijbelse verkiezingsleer uiteengezet wordt. Er ontstond iets van een vriendschapsrelatie. We hadden al een aantal gesprekken gehad. Het waren aardige mensen, en ze gaven er blijk van de gesprekken prettig te vinden. Tactiek? Maar dan wel oprecht gemeend. Hun geloofssysteem stond na verloop van tijd weer vast. ‚Er zijn altijd wel dingen die je niet goed kunt inpassen in je opvattingen, maar over het geheel genomen vind ik ons geloof het meest waarschijnlijk. Overal op de wereld herken je onze geloofsgenoten aan hun christelijke gedrag‘.

Omdat ik merkte dat ik door de relatie het moeilijk vond om de confrontatie nog scherp aan te gaan, ben ik met de gesprekken gestopt. De boodschap was overgekomen, en daarmee het doel van de gesprekken bereikt.

9 Handel vanuit je geweten

In onze cultuur is het niet meer zo gebruikelijk om je geweten als uitgangspunt te nemen voor je handelen. Handelen vanuit je wil en behoeften is veel gebruikelijker. Wie maakt zich daar niet schuldig aan? Dit wordt gesteund door een verkeerd vrijheidsbegrip, namelijk 'de vrijheid om te doen wat je wilt zonder anderen te belemmeren'. Maar een goed vrijheidsbegrip is 'de vrijheid om te doen wat je behoort te doen'.

Het is niet alleen belangrijk dat je 'goed denkt'. Maar ook dat je 'goed handelt'. Niet goed handelen benevelt je geweten en daarmee je vermogen te zien wat je moet doen. Nauwkeurig luisteren naar Gods Woord en Wet is daarom van levensbelang, en daarbij is de werking van Gods Geest onmisbaar.

Vanuit de gedachte dat het goede centraal staat bij alles wat je doet, en dat er maar Eén is Die bepaalt wat goed is, mag je ook anderen op goed gedrag wijzen, in tegenstelling tot de moderne gedachte 'mensen moeten doen wat ze zelf vinden'. Mensen hebben de vrijheid naar hun geweten te handelen, maar er is maar één norm: Gods Woord.

Overigens stoot je je vaak bij anderen aan zwakke punten van jezelf. Of: je ergert je aan anderen om je eigen gebreken niet onder ogen te hoeven zien. Het is goed om je dat te realiseren, dat voorkomt een wettische en veroordelende sfeer. De Heere Jezus vergelijkt dit principe in de Bergrede bij een splinter in het oog van de ander zien met een balk in eigen oog (Mat. 7:3).

Let wel: Mattheüs 7 leert ons echter niet dat wij elkaar niet mogen waarschuwen. Waarschuwen moet voortkomen uit liefde tot onze naaste zoals bedoelt in Mattheüs 18:15. Een teer geweten laat onze plicht kennen door uit nederigheid er alles aan te doen onze naaste te winnen en te behouden. Paulus verwoordt dit in 1 Korinthe 9:21.

Praktische punten

- Handel vanuit je geweten;
- Breng Gods Woord en Wet in de praktijk;
- Wijs anderen zo nodig op goed gedrag;
- Denk aan het principe van de splinter en de balk;
- Laat niet na anderen te wijzen op zonden vanuit nederigheid en liefde.

Uit de praktijk

Een goede vriend van mij ging nooit mee met vakanties, ook al werden die georganiseerd door mensen met dezelfde identiteit als hij. Op een keer vroeg ik hem naar de reden. Hij vertelde mij over zijn grootouders en ouders die nooit 'gemengd' op vakantie mochten gaan. Ik dacht: 'Zo was het vroeger, maar zo is het nu toch niet meer?' Toen vertelde hij over zijn broer die vrienden en vriendinnen heeft die niet christelijk zijn en waarbij de omgangsvormen veel losser zijn, zeker op vakantie. Hij stelde mij de vraag: 'Hoe kunnen mijn ouders zijn vakantie verbieden en die van mij toestaan? Zijn wij meer te vertrouwen dan zij?'

10 Elkaar liefhebben

We weten het allemaal: we moeten elkaar liefhebben. De Heere Jezus gebiedt dat Zelf in Mattheüs 22: 37: ‚Gij zult uw naaste liefhebben als uzelfen‘. Een belangrijke pijler van onze vereniging heeft daarmee te maken: vriendschap. Maar wat voor liefde?

Liefde zoals in het gebod bedoeld is zeker iets anders dan menselijke sympathie. We voelen ons tot sommigen meer aangetrokken dan tot anderen. Toch moeten we iedereen liefhebben. Hoe? Een gangbare zegswijze drukt dat goed uit: ‚het goede voor elkaar zoeken‘. Niets anders dan het eeuwige goed. Die liefde vraagt het gebod.

We zijn nogal geneigd om mensen in te delen naar hun intelligentie, begaafdheid en prestaties. De christelijke filosoof Kierkegaard zegt daarover: ‚Wie kunst en wetenschap aanprijst, verdeelt de mensen in begaafden en niet-begaafden; wie de liefde aanprijst maakt allen gelijk‘. De centrale vraag is dus niet wie slimmer is of meer presteert, maar wie God en de naaste liefheeft en dient naar gelang zijn of haar talenten.

Het gebod om lief te hebben is een bescherming tegen allerlei menselijke manieren van omgang die schadelijk zijn. Tegenwoordig is het vaak ‚ik heb je lief voor zolang ik wat aan je heb‘. Netwerken en dergelijke manieren van omgang kunnen in de hand werken dat je mensen gaat ‚gebruiken‘ voor jezelf.

Een houding die dat tegengaat is die van ‚er zijn‘ voor elkaar. Dat betekent dat het erom gaat dat je er bent, niet zozeer wat je eraan hebt. Natuurlijk is het de kunst om echt aanwezig te zijn: met aandacht voor de ander.

Een belangrijk verschil tussen christenen en niet-christenen is dat ze een totaal ander mensbeeld hebben. Je seculiere medestudenten zien zichzelf en anderen ten diepste als ‚geëvolueerde apen‘ die in hun visie bezig zijn zich verder te ontwikkelen naar een hogere bestaansvorm. Wat een verschil met de christelijke mensvisie! Centraal daarin staat dat de mens een ziel

heeft. Dat de mens door God voor een eeuwigheid geschapen is. Het is belangrijk om daaraan te denken in de omgang met anderen.

Je kunt merken dat mensen een ziel hebben. Dat is wat in onze traditie 'natuurlijke Godskennis' wordt genoemd. Ergens vanbinnen sluimeren altijd vragen 'of er niet meer is', wat de zin is van het leven, wat het volmaakte geluk is, enzovoort. Als je let op dergelijke vragen, kan dat regelmatig leiden tot een goed gesprek.

Praktische punten

- Stap eens met een positieve verwachting af op iemand die je niet zo mag;
- Zoek het goede voor elkaar, niet per se een goed gevoel bij jezelf;
- Ga eens een diepgaand gesprek aan met de ander en wees niet bang om persoonlijke vragen te stellen;
- Zie anderen als mensen met een ziel voor de eeuwigheid;
- Let op geestelijke vragen bij anderen en ga er een gesprek over aan.

Uit de praktijk

Op de PABO bekwaamde ik mij in onderwijskunst. Dat is een interessant onderwijsconcept waarbij het onderlinge gesprek heel belangrijk is. Een belangrijke regel was dat elke bijdrage op respect kon rekenen. Het doel was om te leren van elkaars inzicht, en dat inzicht samen te verdiepen. Daar heb ik de eerste lessen geleerd in wat het is om je verantwoordelijkheid te nemen als luisteraar. Ik kwam erachter dat de inhoud van wat er gezegd wordt niet alleen afhangt van de spreker, maar ook van de luisteraar! Wie dat niet begrijpt moet maar eens zonder verbale en non-verbale reactie naar iemand luisteren en er dan op letten wat er met de inhoud gebeurt. Toen ik eenmaal mijn verantwoordelijkheid als luisteraar nam, bleken 'saai mensen' ook ineens niet meer saai te zijn.

Solidamentum

